



SOTSIAALMINISTEERIUM

Helen Peeker
Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon
eswa@eswa

Teie: 30.06.2014
nr 58

Meie: .10.2014
nr 6-1/1960-5

Laste vastu suunatud raskete isikuvastaste kuritegude
ennetamise meetmetest lastekaitseaduse eelnõus

Lugupeetud proua Peeker

Täname Teid kaasa mõtlemast laste vastu suunatud raskete isikuvastaste kuritegude
ennetamise tõhustamisel ning ettepanekute eest lastekaitseaduse eelnõule.

Olete pöördunud Riigikogu sotsiaalkomisjoni, Justiitsministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi
poole ettepanekutega täiendamaks lastekaitseaduse eelnõud, seades kahtluse alla
eelnõuga kavandatud meetmete tõhususe eeskätt laste vastu suunatud raskete isikuvastaste
kuritegude ennetamisel.

Kehtiva õigusega võrreldes on lastekaitseaduse eelnõus selgemalt defineeritud abivajava
ja hädaohus oleva lapse mõisted. Samuti sätestatakse eelnõuga abivajavast ja hädaohus
olevast lapsest teavitamise ja nende abistamise kord. Eelnõus on abivajavale lapsele
pühendatud peatükk 6, mis lisaks abivajava lapse defineerimisele ja teatamise kohustusele
sätestab abivajaduse hindamise ja abi osutamise. Eelnõu peatükk 7 selgitab hädaohus oleva
lapse mõistet, temast teatamise kohustust ning reguleerib lapse ohutusesse tingimustesse
toimetamise ja lapse ajutiselt perekonnast eraldamise. Laste vastu suunatud süütegude, mh
raskete isikuvastaste kuritegude ennetamiseks peab ohu märkamise ja sellele reageerimine
toimuma võimalikult varases faasis. Seetõttu oleme eelnõusse kavandanud sätted riikliku
järelevalve teostamiseks. Seni puudus lastekaitsevaldkonnas riiklik järelevalve, erandiks olid
vaid kaks hoolekande teenust – asenduskoduteenus ja riigi rahastatav lapsehoiuteenus, mille
üle teostavad järelevalvet maavanemad. Eelnõuga laiendatakse riikliku järelevalve
teostajate ringi ja korrakaitseorganiteks eelnõu järgi saavad Sotsiaalkindlustusamet,
maavanem, Tarbijakaitseamet ning kohaliku omavalitsuse üksus (vt eelnõu § 38 lg 1-5).

Oma kirjas leiate, et lastekaitsetöötaja peab pääsema lapse asukohta järelevalve
teostamiseks ka ohu kahtluse korral. Viitame korrakaitseaduse § 50, milles on antud alused
valdusesse sisenemiseks ning leiate, et see ei ole piisav ohu kahtluse korral. Korrakaitseaduse § 50 kohaselt on politseil ja muul korrakaitseorganil (antud juhul kohaliku
omavalitsuse üksusel) alus valdusesse sisenemiseks kui see on vajalik kõrgendatud ohu
väljaselgitamiseks või tõrjumiseks või kui korrarikkumise kõrvaldamiseks. Korrakaitseaduse § 51 sätestab eelnimetatud institutsioonidele õiguse valduse
läbivaatamiseks kui on alust arvata, et seal viibib inimene, kelle elu, tervis või kehaline
puutumatus on tingituna tema abitust seisundist ohustatud.

Oleme Teiega nõus, et lastekaitsetöötajal peab olema võimalik valdusesse siseneda ka
ohukahtluse korra ja leiame, et eelnõud tuleb täpsustada ohu kahtluse korral valdusesse
sisenemise erisusega ja teeme Riigikogu sotsiaalkomisjonile ettepaneku muuta eelnõu § 40
lõige 1 sõnastust.

Teine Teie kirjas tehtud ettepanek puudutab lapse ajutist perekonnast eraldamist, mis on ka kehtivas seaduses juba täna reguleeritud. Lastekaitse seaduse eelnõuga sätestatakse täpsemalt hädaohus oleva lapse ajutine perekonnast eraldamise kord. Teie hinnangul on eelnõu § 32 lg 2 sätestatud tähtaeg liiga lühike ning leiate, et sellise tähtaja rakendamine ei ole põhjendatud.

Sarnaselt Justiitsministeeriumi arvamusele peame vajalikuks eelnõuga sätestada kindel tähtaeg hädaohus oleva lapse perest eraldamisele enne hooldusõiguse piiramise kohtumäärust, tagamaks isikute põhiõiguste ja vabaduste võimalikult lühiajaline piiramine.

Oleme selles küsimuses konsulteerinud kohaliku omavalitsuse üksuste lastekaitsetöötajatega ning on selgunud, et praktikas pööratakse taolistel juhtudel kolme tööpäeva jooksul avaldusega kohtu poole esialgse õiguskaitse korras lapse eraldamiseks perekonnast.

Lapse ajutiselt perest eraldamise protsess näeb reeglina välja järgmiselt:

1. Hädaohus oleva lapse ajutiselt perest eraldamise algatab sündmus, mille tulemusena on laps sattunud elu või tervist ohustavasse olukorda;
2. Teade hädaohusoleva lapse kohta edastatakse hädaabinumbril 112 ja antakse edasi lapse asukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele;
3. Kohaliku omavalitsuse üksus või politsei toimetab lapse ohutusse tingimustesse;
4. Juhul, kui paigutamine ohutusse tingimustesse toimub hooldusõigust omava isiku nõusolekul või kui lapse hooldusõigust teostav isik ei ole põhjastanud lapse ohtu sattumist, antakse laps ohu lõppedes tagasi hooldusõigust omavale isikule;
5. Juhul, kui lapse ohtu sattumine on põhjustatud hooldusõigust omava isiku tegevusest või tegevusetusest või lapse hooldusõigust teostav isik keeldub lapse ajutisest paigutamisest teenuseosutaja juurde sobiva teenuse saamiseks, siis võib kohaliku omavalitsuse üksus või Sotsiaalkindlustusamet teha lapse ajutiselt perest eraldamiseks otsuse, mille alusel laps perest eraldatakse ja määratakse tema ajutine viibimiskoht 48 tunniks alates lapse perekonnast eraldamisest;
6. Kui lapse olukord nõuab enam kui 48 tundi perekonnast eraldamist, tuleb kohtule esitada sellekohane avaldus. Esmase õiguskaitse tagamiseks koostatud avaldus peab olema TsMS nõuetele vastav ja sisaldama põhjendust. Vastav meetodiline materjal on Sotsiaalministeeriumil ette valmistatud;
7. Kohus on sõltumatu tehes otsuse esialgse õiguskaitse kohaldamiseks või mitte.
8. Pärast esialgse õiguskaitse taotluse rahuldumist peab kohaliku omavalitsuse üksus käsitlema last kui abivajavat last ning vastavalt lastekaitse seaduse eelnõu § 28 sätestatule hindama lapse abivajadust kaasates hindamisse lapse ja last kasvatava isiku või lasteasutuse, kus laps viibib.

Justiitsministeeriumiga koostöös oleme välja selgitanud, et kohtud on valmis esialgse õiguskaitse avaldusi 48 tunni jooksul menetlema, kasutades selleks juba täna kohtudes toimivat valvekohtunike süsteemi.

Nõustume Teie arvamusel, et 48 tundi ei pruugi olla piisav aeg selleks, et kohaliku omavalitsuse üksus jõuaks pöörduda avaldusega kohtu poole esialgse õiguskaitse korras lapse perekonnast eraldamiseks. Samas leiame ka, et tähtaeg peaks olema siiski võimalikult lühiajaline, tagamaks isikute põhiõiguste ja vabaduste võimalikult väikene riive. Seega leiame, et § 33 lõikes 2 sätestatud tähtaega on otstarbekas pikendada 72 tunnini. Esitasime sellekohase eelnõu muudatusettepaneku ka Riigikogu sotsiaalkomisjonile.

Lisaks olete oma kirjas teinud ettepaneku anda lastekaitsetöötajale ligipääs laste, nende vanemate ja eestkostja terviseandmetele. Terviseandmete nagu ka teiste delikaatsete isikuandmete töötlemine on reguleeritud isikuandmete kaitse seadusega, mille kohaselt on üldiseks põhimõtteks isiku andmete töötlemisel isiku (andmesubjekti) nõusolek. Seadusega on võimalik delikaatsete isikuandmete töötlemiseks luua eriolukord, kui see on proportsionaalne ega riiva isikute põhiõigusi, sh vanema õigust kasvatada ja hoolitseda oma lapse. Siinkohal on oluline mõista, et vanema põhiseaduslik kohustus ja õigus on oma laste kasvatada ja tema eest hoolitseda. Juhul, kui lapse eest hoolitsemisel on puudusi, mis annavad alust arvata, et lapse vanem võib olla lapsele ohtlik ja tekib vajadus vanema või lapse terviseandmetele ligipääsuks ning vanem keeldub neid avaldamast, on perekonnaseaduse § 134 alusel kohtul õigus rakendada erinevaid abinõusid vanema

mõjutamiseks.

Nõustume Teiega, et lastekaitsevaldkonnas tervikuna on puudu erinevaid teenuseid ja et olemasolevate teenuste kättesaadavus on piirkonniti erinev, kuid leiame, et lastekaitseseaduse eelnõuga sätestatav lastekaitsevaldkonna ülesannete selgem jaotamine ja täiendavate ülesannete andmine riigiasutusele on vajalik. Lastekaitseseaduse eelnõu üheks eesmärgiks on tagada toimiva riikliku lastekaitsestruktuuri olemasolu, mis vajadusel suudab täita kohaliku tasandi funktsioone, kui sealne lastekaitsetöötaja pole kättesaadav, samuti koordineerida teenuste kättesaadavust piirkonnast ning jõustada kohaliku omavalitsuse üksust ja lastekaitsetöötajat (nõustamine, koolitus, supervisioon). Hoolekandeteenustega seonduv sätestatakse jätkuvalt sotsiaalhoolekande seadusega ning lastekaitseseaduse eelnõus teenustega seonduvat ei puudutata.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Helmen Kütt
Sotsiaalkaitseminister

Tõnu Poopuu 626 9233
tonu.poopuu@sm.ee